

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Art I. De desponsatione sub Conditione Necessaria & Contingente honesta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

ARTICULUS 1.

De Desponsatione sub
Conditione Necessaria
& Contingente Hone-
sta.

SUMMARIUM.

1. Natura Conditionis ac Modi,
2. Eorumque differentia,
3. Et varietas Conditionum.
4. Desponsationem non suspendit Condi-
tio de præterito & præsentis:
5. Sed, si ista impleta non sit, illam vi-
viat;
6. Ut etiam carnali copulâ accedente
non convalescat.
7. Eadem vi est Conditionis de futuro
Necessario.
8. Desponsationem tamen suspendit condi-
tio Honesta de futuro contin-
gente:
9. Quâ impletâ desponsatio perfecta
est,
10. Sine novo contrahentium consensu,
11. Etiam post Concilium Tridentinum:
12. Licet post hoc de conditione impleta
Parocho & testibus debeat con-
stare.
13. Sub conditione cum duabus inito-
rum sponsalium priora:
14. Matrimoniorum id prævalet, cujus
conditio prius impleta est.
15. Horum utriusque conditionibus si-
mul impletis, neutrum valet.
16. Conjugia conditionata non facillè
permittenda.

I. **C**onditio, à verbo *Condere* deri-
vata & strictè, sive pro ea, quæ
de futuro & contingente even-
tu est, sumpta secundum Syl-

vestrum *V. Conditio n. 15.* est Oratio di-
spotionem in tempus & eventum futu-
rum incertum suspendens. Latè autem,
& in præsentis Rubricæ sensu accepta ad
mentem Zabarellæ in *c. Verùm 4.* & Mo-
linæ *Tract. 2. de J. & J. disp. 206. n. 1.*
est Oratio sive adjectio, contractûs vel al-
terius actûs dispositionem &c, quam ista
inducit, obligationem in aliud resolvens
aut suspendens.

Ei affinis est Modus: qui secundum
Sylvestrum *V. cit. n. 3.* est Adjectio ali-
cujus oneris, ad quod post contractum
perfectum obligare volumus contrahen-
tem. Differt à Conditione; quòd ista
dispositionem & obligationem ferè su-
spendat; ut hæc effectum non consequa-
tur, nisi illa verificetur: modus autem di-
spotionem perfectam supponat, eam-
que duntaxat temperet oneris adjectione,
*l. 1. l. Si rerum 2. C. de Donat. quæ sub
modo &c.* Glossa in *c. Verùm cit. V. Con-
ditione, ubi Panormit. n. 2.* & Gomez
Lib. 1. Var. cap. 12. n. 70. Unde Con-
ditio per dictionem *Si*, v.g. *Ducam te, si
pater consenserit*: Modus autem per di-
ctionem *Ut*, v.g. *Ducam te, ut divitias
consequar*, exprimi solet, Sylvester *V.
cit. num. 3.* & Pirthing *ad hanc Rubric.
num. 1.*

Conditio latius accepta alia est de
Præterito vel Præsentis, quæ dispositio-
nem resolvit & dependentem reddit ab
aliquo, quod extitit aut jam existit: alia
de Futuro, quæ eam suspendit in tempus
seu eventum futurum, §. *Sub conditione*
4. Instit. de V. O. Atque hæc sive de Futuro
Conditio rursus alia Possibilis, alia
Impossibilis: alia Necessaria, alia Con-
tingens: alia Honesta, alia Inhonesta est
sive turpis. Ex quibus Necessaria & Im-
possibilis, cum eventum habeant vel non
habeant certum, & qui suspendi propriè
non possit, à strictè dicta Conditione de-
ficiunt,

ficiunt, l. *Quod si ea* 18. ff. de *Condit. indeb.* & l. *Si impossibilis* 7. l. *In illa* 8. ff. de *V. O.* sicut ab ea etiam deficit, quæ de præfenti vel præterito est; quia dispositionem & obligationem non suspendit, l. *Conditio* 100. l. *Si ita* 120. ff. eadem *Rubr.* & l. *Itaque* 39. ff. de *Reb. credit.* Pontius *Lib. 3. de Matr. cap. 1. n. 5.* & Gonzalez *in c. 1. n. 4. & 5.*

4. Hactenus declaratarum Conditionum, sicut contractibus & actibus aliis, sic etiam Matrimonio & Sponsalibus appositarum, varia vis est & effectus;

Primo enim, conditio de præterito & præfenti, vg. *Contraho, si pater mortuus est, Si nobilis es,* matrimonialis & sponsalium contractus obligationes non suspendit, neque eos etiam vitiat: sed facit; ut contrahens statim sit, vel non

5. sit obligatus, §. *Conditiones* 6. *Instit.* & l. *Si ita* 120. ff. de *V. O.* etiam si conditionem jam existere vel extitisse contrahentium uterque ignoret, l. *Cum ad præfens* 37. ff. de *Reb. Credit.* & l. *Cum in secundo* 16. pr. ff. de *Injusto rupto* &c. cum enim contractus indeque nata obligatio pendeat à voluntate contrahentium, *Reg. Contractus* 85. in 6. & hi in matrimonio vel sponsalia consentiant sub conditione paternæ mortis vel nobilitatis, his de præterito vel præfenti existentibus jam nata erit obligatio: licet, ut ex ea agere aut jure quaesito uti valeant, conditionis ita existentis noticia exigatur, ut rem hanc eruditè explicat Gonzalez *in c. 1. cit. n. 5.* Unde

Infertur, invalidum esse matrimonium cum muliere initum sub conditione, *Si legitima es,* quando illa legitima esse creditur, sed non est; quia conditio illa est possibilis & honesta: cujusmodi conditio de præfenti vel præterito nuptiali contractui adjecta, si vera, conjugium validum: si falsa est, irritum statim reddit, *arg. l. Cum ad præfens* & l. *Cum in*

secundo cit. Fagnanus *in c. fn. à n. 17.* Sed hinc

Dubium oritur, an matrimonium 6. sub hujusmodi conditione contractum, subsecutà carnali copulâ convalescat; ut, natalium defectu postea detecto, qui id contraxerunt, separari amplius non possint. Ratio dubitandi est; quia sponsalia & matrimonium contrahens sub conditione, vg. *Si pater consensereit,* si ante istius eventum ita desponsatam carnaliter cognoscat, à conditione recessisse præsumitur, *c. De illis* 3. *c. Super eo* 5. & præfertim *c. Per tuas* 6. quòd textu de tali contractu ab Episcopo Maricano, vel potius Messanensi, per notata à Gonzalez *ibin. 1.* consultus Innocentius III. in hæc verba rescripsit, *Cum liquido constet, quòd post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendum;* quia creditur à conditione recessisse, præsumptione Juris & de jure, contrarii probationem directam non admittente, *arg. c. Is, qui fidem* 30. de *Spons. & matr.* Glossa *in c. Per tuas cit. V. Præsumendum,* Menochius *Lib. 3. præsumpti. l. n. 15.* & Barbosa *in c. cit. n. 4.*

Sed veriùs, ejusmodi matrimonium, sub conditione de præfenti vel præterito initum, subsecutà copulâ non convalescere vel confirmari, cum Panormit. *in c. Per tuas cit. n. 4.* Anchorano *n. 3.* docent Covarruvias *p. 2. de Sponsal. cap. 3. §. 1. n. 13.* Fagnanus *in c. Per tuas cit. n. 22.* & Gobat *Experient. Tract. 10. n. 452.* quòd, licet ex copula subsecuta à conditione de futuro: non tamen ab ea, quæ de præfenti vel præterito est, recessus præsumatur; quia conditio de præfenti & præterito actui adjecta & non impleta illum initium invalidum ac nullum reddit, *arg. l. Cum ad præfens* & l. *Cum in secundo cit.* ut eum secuta carnalis copula fornicaria sit, non conjugalis: licet talis ex Juris præsumptione sit, quæ super-
venit ma-

venit matrimonio inito sub conditione de futuro; quia sub tali initus contractus initio non est invalidus, sed solummodo suspensus usque ad eventum conditionis, c. De illis c. Super eo cit. & l. Eas causas 80. ff. Condit. & demonstr. Unde, ista nondum impleta, per supervenientem copulam carnalem a conditione recessum, & ad excludendum peccatum fornicationis, illa processisse praesumitur ex affectu conjugali, cit. Ant. de Butrio n. 7. & Fagnanus n. 27. Confirmatur haec Resolutio; quia etiam sub conditione de futuro, vg. accessuri consensu patris inita sponsalia in matrimonium solummodo transeunt, si copula carnalis eventum conditionis antecedit: non etiam, si illa inter personas ita desponsatas intercedat, postquam conditio per patris contradictionem jam defecit; quod, ea deficiente, sponsalia jam evaserint nulla, Glossa in c. Per tuas cit. v. Sponsalibus. Unde, cum in matrimonio cum muliere inito sub conditione, Si legitima es, ista non subsistente, matrimonium nullum fuerit ab initio, per copulam cum illa subsecutam non convalescet.

Secundo, eodem modo matrimonium & sponsalia non suspendit neque vitiat ipsis apposita conditio de futuro Necessario, vg. *Contrabo, si cras sol orietur*: sed statim obligat perinde, ut si illa pure & sine conditione contracta fuissent, l. Impossibilia cit. l. Si pupillus 9. §. 1. ff. de Novationibus; quia conditio necessario futura, quod determinata jam sit in sua causa, pro praesente & jam existente habetur; ideoque obligationem non moratur, §. Conditiones cit. Ita cum S. Thoma in 4. dist. 29. q. Unica, art. 3. Navarro Manual. cap. 22. n. 66. & Covarruvia de Sponsal. p. 2. cap. 3. §. 2. n. 10. Sanchez Lib. 15. de Matrim. disp. 2. n. 2. & Pontius cit. cap. 1. n. 8.

Tertio, conditio de futuro contingente Honesta saltem matrimonii substantiae non contraria, vg. *Contrabo si Pater consenserit, si dignitatem vel munus publicum fueris consecutus*. sicut ceteros §. Sub conditione cit. l. Conditionales §. 4. ff. de V. O. sic etiam sponsalios ac matrimoniales contractus suspendit; ut sponsalia & matrimonia ante ejus eventum non sint absoluta, c. De illis 3. & c. Super eo 5. nisi carnalis copula esset subsecuta; talem enim casum a conditione recessus & novus consensus de praesenti praestitus praesumebatur Jure antiquo, arg. c. Veniens 15. & c. Is, qui fidem 30. de Spons. & Matrim. Novissimo autem Jure hujusmodi matrimonia praesumpta irritata sunt a S. Synodo Tridentina Sess. 24. cap. 1. de Res. Matr.

Neque obstat; quod sponsalia & matrimonium sint actus legitimi, qui conditionem non recipiunt, per Regg. Actus legitimi 77. ff. & 50. in 6. quia Regulae istae exaudiendae sunt de actibus, quibus vel ex natura rei, vel ex speciali legis dispositione conditio adjici prohibetur; quod vg. iis praescripta sit certa forma, ut sunt Sacramenta Baptismi, Poenitentiae, Eucharistiae &c. non autem de actibus, qui a voluntate nostra pendent, ut plerique contractus, atque hos inter etiam sponsalia & matrimonium, quae neque certam formam habent a lege Divina, neque conditionem recipere a Jure prohibentur, imò clarè permittuntur c. De illis & c. Super eo cit. ut aliis DD. allegatis ostendit Barbosa in Reg. Allus 50. cit. n. 8. Unde

Dubium oritur, an matrimonium, initum sub hujusmodi conditione honesta, ista posita, perficiatur; ut non sit opus novo consensu. De sponsalibus id affirmandum, clarè colligitur, argumentò a contrario ductò, ex c. Unico, de Sponsal. & Matr.

Et matrim. in 6. ubi ex ipsis, si conditio-
nata sint, ante eventum conditionis publi-
cæ Honestatis impedimentum nasci, ne-
gatur ob defectum consensûs. De ma-
trimonio verò id negant multi præsertim
TT. & ex JCT. is Covarruvias p. 2. cit.
cap. 3. pr. n. 15. & Gutierrez Canon. Q. 2.
Lib. 1. cap. 12. n. 21. quos Pontius secutus
est cit. cap. 14. n. 3. id desumens partim
ex c. *Super eo cit.* quò textu is, qui matrimo-
nium cum muliere iniit sub conditio-
ne consensûs paterni, ad matrimonium
contrahendum non cogendus dicitur an-
te eventum conditionis. Unde à contra-
rio inferitur, hâc eveniente, contrahere, u-
trinque novò consensu positò, cogendum:
partim verò; quòd matrimonium sit No-
væ Legis Sacramentum; ac proinde, sicut
cætera Sacramenta, sic etiam ipsum à fu-
tura conditione nequeat pendere: sed;
ut statim valeat aut non valeat, sit ne-
cesse.

10. Sed verius est, sicut sponsalia, sic &
matrimonium, conditionatè initum, im-
pletâ conditione, perfici sine novo consen-
su, ut cum Innocentio in c. *Super eo cit.*
Navarro *Manual. cap. 22. n. 63.* & aliis
Juris Pontificii Interpp. ac DD. defen-
dunt cit. Sanchez *disp. 8. n. 5.* Coninck
disp. 29. dub. 10. n. 11. & novissimè Card.
de Lugo de *Penit. disp. 13. s. 5. n. 5.* eâ
ducti ratione; quòd obligatio conditio-
nalis positâ conditione transeat in abso-
lutam; quia consensus ille, cum in even-
tum conditionis relatus sit, ad hunc usque
moraliter perseverat, sicut accidit in con-
trahente per procuratorem, c. *fin. de Pro-
curat. in in 6.* & propterea, positâ con-
ditione, non minus obligabit; quàm si
novus poneretur, ut patet inductione o-
mnium aliorum contractuum, qui positâ
conditione sine novo consensu perficiun-
tur; ut ab ejus positâ tempore valeant
perinde, ut si ab initio purè initi fuissent,

1. *Potior 11. s. 1. ff. Qui potiores in pign.*
1. *Hac venditio 7. ff. de Contrah. empr.*

Neque obstat textus allegatus in
contrarium; quia, c. *cit.* verbum *Contra-
here* idem significat quòd *Consummare*,
ut responsio congruat interrogationi, l. 1.
C. de *divers. rescript. 5. c. Qualiter 24.*
ibi, *ut juxta formam judicij sententia
quoque forma dicitur, de Accusat.* Eo-
dem modò, cum ibi dicitur, consensum,
pendentem ab eventu futuro, non esse de
præsenti, sensus est; quòd de præsentì
non sit absolutus & omnino perfectus;
cum effectum non habeat de præsentì:
non verò; quòd sit tantum sponsaliti-
us obligans ad matrimonium de futuro con-
trahendum, Fagnanus in c. *cit. an. 2.*

Non magis quàm textus urget ra-
tio; quia matrimonium est contractus;
cujus natura cum per elevationem ad di-
gnitatem Sacramenti à Christo Domino
mutata non sit, sicut contractus cæteri,
sic etiam ipsum contrahi sub conditione,
& hâc impletâ sine novo consensu perfici
potest, Fagnanus *cit. n. 3.* asserens id Cu-
riæ Romanæ praxi observari etiam post
Tridentinum; ut matrimonio, coram Pa-
rocho & testibus initò sub conditione,
istâ purificatâ seu impletâ, necesse non sit
contractum iterari.

Quantumvis autem hoc necessarium 11.
non sit, post 8. Synodum Tridentinam
tamen, sicut tutior in praxi, sic & in
theoria probabilior est doctrina Rebelli
Lib. 2. de *Oblig. Just. 4. 10. s. 6. n. 44.* &
Coninck *disp. 29. dub. 1. n. 15.* ad matrimo-
nium initum sub conditione exigentium;
ut Parochus & testes intersint non
solum illius contractui, sed etiam imple-
tioni conditionis; quia aliàs Ecclesiæ non
possent testificari, contractum matrimo-
niale secundum externam speciem legiti-
mè celebratum & perfectum; & pro-
pterea conjugium, alterò negante condi-
tionem 11.

tionem impletam, ad conjugii validè initi dissolutionem posset deveniri: ad eujusmodi incommoda evitanda parochi & duorum triumve testium præsentia à memorati Concilii PP. requisita est *cap. 1. cit.* Unde necessarium est; ut literæ dispensationis super impedimento istis exhibeantur ab iis, qui sub ejus à sede Apostolica impetrandæ conditione contraxerunt, ut vult Perez *disp. 16. de Matr. f. 14. n. 7.* vel saltem; ut eam impetratam & conditionem impletam, coram ipsis asfirmet; quod cum *cit.* Coninck *n. 17.* sufficere, existimat Laiman *Lib. 5. tract. 10. p. 2. cap. 7. n. 3.*

13. Dubium est de sponsalibus & matrimonio, sub conditione de futuro initis cum duabus. Qua in re varii sensus sunt DD. ex quibus à vero minùs aberrare videntur, qui inter sponsalia & matrimonium statuunt discrimen; ex binis enim sponsalibus priora præferenda sunt, sive ipsi appositæ conditio impleatur ante, sive post impletam conditionem, quæ posterioribus est adjecta; quia posteriora, in prius initorum præjudicium contracta, irrita sunt; cum priora etiam conditionata pariant obligationem expectandi eventum conditionis: quam obligationem tollendi vim non habent, quæ cum alia sub eadem vel sub alia conditione postea sunt contracta, hõc ipsò; quòd sponsalia, licet contrahentium utriusque mutuò, non tamen unius dantaxat consensu, vel potius dissensu, dissolvantur; cum, *Quòd ea ineundo contrahenti Semel placuit, displicere amplius non possit, Regula est 21. in 6.* Unde invalida sunt postea cum alia inita, etiam sub conditione: nisi collata essent in eventum, quòd prius inita essent dissoluta; ut ad eòd priora, conditione, sub qua inita sunt, impletà, evadant absoluta; etiamsi posterioribus adjecta conditio antè impleta fuisset;

quia hæc adjecta est sponsalibus initis in præjudicium priorum, & ipso jure invalidis, Ita Coninck *disp. 29. dub. 1. n. 20.* Laiman. *Lib. 5. Tract. 10. p. 2. cap. 7. n. 6.* & Pontius *Lib. 3. de Matr. cap. 13. n. 1.*

Idem de matrimonio, sub ejusmodi conditione cum duabus contracto, statuendum videri primò intuitu potest; quòd initum sub conditione vim habeat sponsalium, ex communi sententia TT. teste *cit.* Sanchez *disp. 8. n. 17.* Sed hoc leve est; quia matrimonium, initum sub conditione de futuro, sponsalium vim eatenus tantum habet; quòd ante eventum conditionis, sponsalium instar, ipsum quoque absolutum & perfectum non sit; non in aliis; cum, conditione purificatà, matrimonium sine novo consensu absolutum sit perfectumque, & contrahentes insolubili vinculo jungantur: quali vinculo non conjunguntur, qui sponsalia, etiam absoluta, injerunt.

Quare verisimilius *cit.* Coninck *n. 20.* Laiman *n. 7.* eosque secutus Pirrhing *ad hanc Rubric. n. 28.* ex duobus matrimonius conditionis prævalere docent id, cui adjecta conditio prius est impleta. Ratio est; quia contractu matrimoniali posteriori, prius præstito in aliam consensui, non absoluto, sed solum conditionato facilius, quàm contractui sponsalium per alium ejusmodi contractum, cum alia subsecutum, præjudicatur; ut consensus prior, licet non justè, validè tamen valeat revocari; cum iste, sub conditione primùm eventura in aliquam præstitus, per contractum matrimonialem absolutum cum alia celebratum indubitatè revocetur, & contractus matrimonialis absolutus prævaleat præterito solum conditionato. Cum ergo ex duobus matrimoniis, initis sub conditione eventus futuri, id, cui appositæ conditio prius impleta est,

U

pleta est,

pleta est, ipsò istius eventu evadat absolutum, hoc sub conditione priùs inito prævalebit saltem, si contrahens in consensu, sub conditione præstito in matrimonium posterius, perseveret.

15. Casu, quò utrique adjecta conditio impletur simul, neutrum perfici sed utrumque vitari, *citt. DD. aiunt fere, sicut contingit, quando matrimonium cum duabus simul contrahitur absolute, propter incertitudinem, quã matrimonium vitari, arg. Reg. Ubi repugnantia 148. ff. de R. J. docent Alex. de Nevo in c. 1. hãc Rubr. n. 5. Sylvester V. Matrimonium 3. q. 6. citt. Sanchez disp. 8. n. 15. & Laiman n. 7.*

16. Cæterùm sub conditione, præstitim de futuro, etiam cum una duntaxat in nita matrimonia, licet sacri Canones non improbant, hodie ferè inusitata: & quòd variis incommodis obnoxia sint, à Parochis non, nisi gravi causa urgente, permittenda, cum Tamburino *Tract. 4. de Matr. cap. 5. §. 10. rectè monet Gobat cit. Tract. 10. num. 451. & Tract. 9. num. 138.*

ARTICULUS II.

De Desponsatione sub Conditione Impossibili.

SUMMARIUM.

17. *Conditio impossibilis in matrimonio rejicitur.*
 18. *Non quidem, si pro possibili habita,*
 19. *Vel à contrahentibus serio adjecta sit:*
 20. *Sed in dubio de eorum intentione;*
 21. *Ob specialem matrimonii favorem;*
 22. *Idque ex Constitutione Ecclesiæ.*

23. *Consensum non suppletis sed, absolutum fuisse, præsumuntis:*
 24. *Licet sponsi, eam à jure rejici, ignorent.*
 25. *Neque refert, an Conditio per naturam,*
 26. *Vel de facto impossibilis*
 27. *An ea de futuro,*
 28. *Vel de præterito aut presenti sit.*
 29. *Eadem conditio secundum aliquos etiam rejicitur in sponsalibus.*
 30. *Verius hac irritat.*
 31. *Conditionem, si Papa dispenset, aliquid impossibilibus:*
 32. *Melius alij possibilibus ac consent,*
 33. *Extra casum, quò non solet dispensari.*
 34. *Qua conditio, si non exprimat, non subintelligitur.*

Conditionem impossibilem, v.g. *Contrabo, si calum digitò tetigeris, si Lunam calò detraxeris, Si mare ebiberis,* adjectam matrimonio istius favore haberi pro non adjecta; ac proinde id sub ea, perinde ut putè contractum subsistere & statim obligare, à Gregorio IX, decisum est *c. fin. cujus V. fin. ait, Licet alie conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi. Ubi*

Dubium est, quã ratione ejusmodi conditiones pro non adjectis ab Ecclesia haberi, & matrimonia statim valida esse possint. Dubitandi ratio haud sanè levis est; quia matrimonium perficitur consensu ipsorum contrahentium, *l. Nuptius 30. ff. de R. J.* qui clarè desideratur in contrahente sub impossibili conditione: imò sub ista contrahens necessariò dissentit; cum consensum suum conferat in eventum conditionis, neque aliter consentiat, quàm si ista evenierit; & propterea con-